

5. ZIEMIE POLSKIE W LATACH 1831 – 1846 – notatka

---

1. Zabór rosyjski - represje po upadku powstania listopadowego (temat „Powstanie listopadowe”).

2. Zabór pruski

a) zaostrenie polityki wobec ludności polskiej

- 1830 – zlikwidowano urząd namiestnika w Wielkim Księstwie Poznańskim, a na jego miejsce stworzono urząd „naczelnego prezesa”. Jako pierwszy urząd ten objął Eduard Flotwell. Okres jego rządów nazywano „**nocą flotwellową**”
- represje wobec uczestników bądź zwolenników powstania listopadowego – uczestników i zwolenników powstania uwięziono w twierdzach, konfiskowano ich majątki i nakładano na nich karę grzywny.
- początek germanizacji:
  - ✓ zakazano działalności zakonom katolickim – ogłoszono kasatę zakonów,
  - ✓ początek germanizacji urzędów, szkolnictwa i sądów,
  - ✓ początek kolonizacji niemieckiej w Wielkim Księstwie Poznańskim,
  - ✓ rekrutów pochodzenia polskiego wysyłano do innych prowincji na okres służby wojskowej,
  - ✓ rozpoczęto przekształcanie systemu prawnego i administracyjnego na wzór pruski.
- odwilż poflotwellowska – 1840 – 1848
  - ✓ złagodzenie cenzury,
  - ✓ zezwolono na używanie języka polskiego w szkołach i urzędach.

b) początek pracy organicznej

- **praca organiczna** – działalność społeczna i gospodarcza, której celem było podniesienie poziomu gospodarczego ziem polskich; o pozycji Polaków w państwie pruskim miał decydować ich stan posiadania oraz zdolność do współpracy i wzajemnej pomocy ekonomicznej. Zaczęto odrzucać działalność konspiracyjną i powstania zbrojne, uważając, że są objęte zbyt dużym ryzykiem niepowodzenia i skutkują wysokimi represjami.
- **Gustaw Potworowski** utworzył w 1835 r. „**Kasyno**” w **Gostyniu** – klub towarzyski, który skupiał ziemian chcących modernizować swoje majątki. Wydawano dwutygodnik „Przewodnik Rolniczo – Przemysłowy”, w którym propagowano nowoczesne formy gospodarowania.
- **Karol Marcinkowski w Poznaniu** w 1841 r. utworzył **Towarzystwo Naukowej Pomocy**, które fundowało stypendia naukowe dla uboższych Polaków. Był jednym z inicjatorów budowy **hotelu „Bazar”**, w którym umieszczono warsztaty rzemieślnicze i sklepy polskich wytwórców.
- **Hipolit Cegielski** w 1846 r. założył warsztat, który przekształcił w fabrykę maszyn rolniczych.
- **gen. Dezydery Chłapowski** w swoich majątkach organizował kursy i praktyki nowoczesnych metod gospodarowania dla okolicznej szlachty.

3. Zabór austriacki – Galicja – niewiele się zmieniło gdyż Galicja przed powstaniem była pozbawiona autonomii.

4. Rzeczypospolita Krakowska

- po 1831 r. Ograniczono kompetencje Senatu i Izby Reprezentantów
- w latach 1836 – 1841 w Krakowie stacjonowały wojska trzech państw zaborczych.

5. Konspiracja na ziemiach polskich – tabela

Nazwa organizacji	Kto stał na jej czele?	Jaki obóz Wielkiej Emigracji reprezentował?	Program
Zemsta Ludu (1832)	Joachim Lelewel	Komitet Narodowy Polski	Odzyskanie niepodległości na drodze powstania. Józef Zalewski wyprawił się z Galicji do Królestwa Polskiego. W 1833 r. organizował oddziały partyzanckie, które miały wziąć udział w powstaniu. Ruch został rozbity przez władze rosyjskie i austriackie.
Stowarzyszenie Ludu Polskiego (1835)	Szymon Konarski Seweryn Goszczyński	Młoda Polska – organizacja KNP	Nie było precyzyjnego programu, tworzone raczej orientację ideową – celem odzyskanie niepodległości na drodze zbrojnej; celem społecznym – wolność, równość obywateli, powszechne prawo wyborcze, uwłaszczenie chłopów i zniesienie pańszczyzny. Działo w Wielkopolsce, Galicji, Na Pomorzu Gdańskim i na Górnym Śląsku. Organizacja rozbita w 1838 r.
Konfederacja Powszechna Narodu Polskiego (1837)	Gustaw Ehrenberg	TDP	Dążenie do odzyskania niepodległości na drodze zbrojnej
Komitet Poznański (1839)	Karol Libelt Wiktor Heltman	TDP	Program umiarkowany. Przygotowanie powstania w Wielkopolsce.
Związek Narodu Polskiego (1839)	Edward Dembowski Henryk Kamieński Aleksander Karpiński	TDP	Dwa odłamy: - <u>liberalny</u> – praca konspiracyjna i propagandowa na rzecz powstania - <u>radikalny</u> – odzyskanie niepodległości na rewolucji, która obali całkowicie stary porządek społeczny i ekonomiczny; hasło rewolucji agrarnej i zniesienia pańszczyzny. Optował za walką z przeciwnikami poprzez terror.
Związek Plebejuszy (1842)	Walenty Stefański,		Wzywał chłopów, robotników do wojny przeciwko panom i monarchom, ziemia dla chłopów, sojusz z ludem rosyjskim we wspólnej walce. Argumentem propagandowym była rzekoma bulla papieża Grzegorza XVI (falsyfikat) kolportowana jako tzw. „Złota książeczka”.
Ruch chłopski (1843 – 1844) w Kieleckim i na Lubelszczyźnie	Ksiądz Piotr Ściegienny		Wzywał do walki ze szlachtą, tak rosyjską jak i polską i wprowadzenia zasad socjalizmu społecznego.

3. Powstanie krakowskie i rabacja galicyjska 1846 r.

- a) emisariusze TDP przygotowywali powstanie, które miało wybuchnąć jednocześnie w trzech zaborach. Na jego dyktatora wyznaczono Ludwika Mierosławskiego. Przed wybuchem powstania aresztowano spiskowców w Poznaniu (Komitet Poznański) oraz Ludwika Mierosławskiego co wykluczyło zabór pruski z planowanego powstania. W Królestwie organizacją spiskową dowodził Bronisław Dąbrowski, który na wieść o aresztowaniach opuścił Królestwo. Powstańcy zaatakowali jedynie Siedlce, jednak atak się nie powiódł. W Galicji oddziały powstańcze zostały rozbite przez chłopów – rabacja galicyjska.
- b) **rabacja galicyjska** – powstanie chłopskie, które wybuchło **18.02.1846 r.** Chłopi zostali podburzeni przez urzędników cesarskich. Na czele rabacji stanął **Jakub Szela**. Objęło głównie tarnowskie i sądeckie. Chłopi zniszczyli około 500 dworów i zamordowali ok. 1000 szlachty. (Rab = chłop)
- c) **W Krakowie** powstanie wybuchło zgodnie z planem **21/22.02.1846 r.** 22.02.1846 r. utworzono **Rząd Narodowy Rzeczypospolitej Polskiej**. Członkowie:
- Ludwik Gorzkowski – Kraków
  - Jan Tyssowski – Galicja
  - Aleksander Grzegorzewski – Królestwo
- c) Rząd Narodowy ogłosił Manifest do Narodu
- proklamowano wybuch powstania i utworzenie Rzeczypospolitej,
  - ogłoszono zniesienie przywilejów stanowych i różnic społecznych
  - likwidował pańszczyznę i czynsze,
  - głosił oddanie chłopom ziemi na własność
  - obiecywał bezrolnym chłopom ziemię na własność w zamian za udział w powstaniu
- d) 24.02. **Jan Tyssowski ogłosił się dyktatorem**, a jego sekretarzem został **Edward Dembowski** („czerwony kasztelan”), który chciał pozyskać chłopów dla powstania.
- 27.02. – Edward Dembowski stanął na czele procesji, która miała przekonać chłopów za pomocą symboli religijnych. Procesja została ostrzelana przez Austriaków. Edward Dembowski zginął.
- Jan Tyssowski oddał Kraków Austriakom **4.03.1846 r.** i przekroczył granicę pruską. Był to koniec **powstania**.
- e) skutki powstania – 16.11.1846 r. zlikwidowano Wolne Miasto Kraków i wcielono do monarchii Habsburgów. Język niemiecki wprowadzono do szkół i urzędów.